THE HEBREW JOURNAL.
דער אידישער זשורנאל
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontari.
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3907
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont
January 22nd 1913

דוד פינסקי'ס צייטליכער אויפרוף

עס ברענגט אונז די „איטא" פאלגענדע נייעס:

ניו־יאָרק, (איטא). — א פאַרשלאג צו שאפען א פאנד וואס זאל אונטערנעטראגען ווערען דר. חיים זשיטלאווסקי אלס פאלקס מתנה לכבוד זיין זעכציג יאהריגען יובילעאום, איז געמאכט געוואָרען אין אן אויפרוף פון דעם באוואוסטען אידישען שריבער דוד פינסקי, געמאכט צו אלע אידען פון גאנץ אמעריקע.

„פאר די גאנצע פעריאָד יאהר פון דר. זשיטלאווסקי'ס קהל'שער טעטיגקייט, וואָס פינסקי אין זיין אויפרוף, האט זשיטלאווסקי נים געפונען די מעגליכקייט צו פאַרזיכערען זיך די מעגליכקייט און דעם רוהיגען באוואוסטזיין אז ער האט פון וואס א טאג איבערגעלעבט. ער האט געלעבט פון צופאל, פון צופעליגען אמטיקעל־שריבען, פון צופעליגע לעבענס־מאכען, און — וואס נאך ערגער צווישען זיין קהל'שער אר־בייט און דעם צופעליגען לעבענס־מאכען, האט ער פאַרגאנגענעם דעם זשיטלאווסקין, דעם וויסענשאפטסמאן און דענקער, וועלכער האט א סך מעהר וואס צו געבען ווי קורצע צייטונגס־אַרטיקלען און פאפולערע לעקציעס".

דוד פינסקי וועגדעט זיך דערפאר צו אלע אידען פון אמעריקע מיט דעם פאַרשלאג אז איצט, צו זשיטלאווסקי'ס זעכציג יאהריגען יובי־לעאום, זאָל מען זעהן פאַרזאָרגען זשיטלאווסקין מיט א פאנד, וואָס זאָל איהם פאַרזיכערען א רוהיג לעבען אין דער צוקונפט.

„איך נעהם זיך אָן מיט מוט צו מאכען אזא פאַרשלאג, זאָגט פינסקי אין זיין אויפרוף, כדי זשיטלאווסקי זאָל קריגען די מעגליכ־קייט צו האבען בנחת זיין חיונה, און אהן דאנה פרנסה פאַרזעצען זיין ארבייט און אויך אכיאגען א סך פון דעם וואס ער איז שולדיג געווארען צו פאַרגאנגענען דעם.

„איך רוף נים אָן די ציפער פון דעם פאנד וואס זאָל זשיטלאווסקי אונטערגעטראגען ווערען אלס פאלקס מתנה, איך לאָז זי איבער עוס ענטוויאזט פון דר. זשיטלאווסקי'ס אומצאלינע פריינט; איך בין אבער דיכער אז ווען מיין פאדשלאג וועט אנגענומען ווערען, אין די ארבייט פאר דער פאלקס־מתנה וועט געטאָן ווערען מיט ליבע און ענערגיע, וועט די ציפער אריבערשטייגען אלע ערוואַרטונגען", גלייבט פינסקי.

א מאפעלע קללה הערשט אינ'ם אידישען קולטורלעבען.

„אלע זייגנגערטנער האב איך געהיט נאר נים מיינעם" — זייער־טער וועלכע זעגען שוין אזוי לאנג צוריק געזונגען געוואָרען, אין דאָך זיי ריכטיג זיי זעגען נאך הייגט צו טאג. אפשר הייגט נאך מעהר ווי זעגן עס איז פריהער.

אין יעדער פעריאָדע פון אונזער געשיכטע האבען מיר זיך געקענט ריכטען מיט דעם. וואָס אונזערע גדולי הדור זעגען געבליבען ביי אונז, זיי האבען אפילו נים נעמאכט קיין פאַרזוך אויעקצוגעהן, סיידען זיי זע־גען פון אונז אין גאנצען אויעק. עס זעגען געווען צייטען פון אויפבלי־הונג און טעג פון שטילשווייגען. אבער שטענדיג האט זיך געווען דער פאדעם פון יענער ערשיינונג, וואָס מיר ריפען אָן „אידישע קולטור". אנדערש איז אבער געוואָרען אין דער לעצטער צייט. דער גרעסטער פראצענט פון אונזער אינטעליגענץ, און פון אונזערע שאפענדע כחות געהט איבער צו אנדערע שפראכען אין אנדערע קולטורען, וואָס זיי ביר־גערען זיך איין. און נעהמען מיט דער צייט פאר אונז פאַרלאָרען אין גאנ־צען. וואָס זעגען די סיבות פאר דעם? — זיי זעגען פיעלע, אבער מיר באַ־שעפטיגען זיך נים יעצט מיט דעם, אין מונכסיג איז בלויז פעסטצושטעלען דעם פאקט. בלויז א קליינע צאהל בלייבט מיט אונז, אבער אונטער וואָס פאר אן אומשטענדען?

די „איטא" האט לעצטענס געבראכט א ידיעה פון ווארשע וועגען דעם, ווי צוויי באקאנטע אידישע שריבער לעבען זיך יעצט דארטען פאר שווערע. אום צו קענען דורך איטאָמאָביל־טרייבען פאַרדיענען אויף חיונה. זיכער טוען זיי עס נים אויס וואוילקייט און צילעב לוקסוס, זיי זעגען דערצו געצוואונגען געוואָרען דורך דער נויט. און דאס איז אויך נוג דער איינצעלנער פאל.

מיר האבען שוין ביי אן אנדער געלעגענהייט באמערקט דעם, ווי די אידישע גאס האט א פאַרשטענדיגונג בלויז פאר מאטעריעלער מיזקע, ווי דער דיכטער ש. פרוג האט אמאל געזונגען „נים די לעבעדיגע ברויים, און פאר די טויטע תכריכים", קומט עס אבער צו קולטור ערשיי־נונגען, צו דער גייסטיגער וועלט, דאן איז עס ווי א שטימע אין דער מדבר.

ביי יעדען פאלק שטיצט זיך די קולטור אויף אלע געלעגענהייטען פאלק, ביי אונז אבער פעהלען דריי פון די וויכטיגסטע הויפט־ עלעמענ־טען, אויף וועלכע א קולטור שטיצט זיך — די שטודירענדע יוגענט, די אינטעליגענץ, און דער רייכער קלאס. דער מעצענאט, וואָס איז אסימ־לירט.

שטיצט זיך דאריבער יעדע קולטורעלע ערשיינונג ביי אונז אויף די פעניס פון די מאסען, און די לעצטע גיבען אפט אויך נים די פענס.

און דאריבער דוד פינסקי'ס יעצטיגער אויפרוף.

דר. חיים זשיטלאווסקי איז בלי שום ספק איינער פון די גרעסטע גייסטיגע ריזען אינ'ם הייגטיגען אידענטום, און דאָך מוז זיין גייסטיגע שאפונג ציערעקעלט ווערען, און דערצו נאך אהן א זיכערען „מארגען".

דוד פינסקי'ס אויפרוף איז א צייטליכער, און ער וואלט דארפען ווערען דאס וואס ער שטרעבט — א ווירקליכקייט.

אין מיר וואלטען געזאגט, די אידישע אמעריקע, זייל הייפטזעכ־ליך האנדעלט זיך דא יעצט וועגען דער אידישער אמעריקע, ווערט יעצט געשטעלט צום פרובירשטיין. אפילו מיט אונזערע ארעמע כחות, ווי ארעם מיר זאלען נים זיין וואלטען מיר עס געקענט דורכפיהרען.

וועט דאס אבער זיין אזוי?

* * *

טאראנטא איז געטטען געזעזען אן אינטערנאציאנאלע שטאדט — וועגינסטענס ארום קינג עדוואַרד האטעל.

* * *

מאריש אדער פראטעקשען — וואס איז בעסער פאר קאנאדע? דערווייל ווייסען מיר וועגען דעם נים מעהר, ווי מיר האבען גע־וואוסט אנהויב קעמפיין.

* * *

פיעל אידען האבען זיך זעגטאג געפרעגט מיט דער תורה — ווי פיעל פון זיי וועלען אבער הייגטיגע וואָך אריינקוקען אין בראשית?

אין דער וועלט פון געשעפט און פינאנץ

מערב קענערע האָט איבער א ביליאָן דאָלאר פון אמעריקאלטור און אינדוסטריע מזרח קענערע וועט דאַרפען פאַרארבייטירען. פינאנציעלע וועלט שטרעבט צו אָפענע טיהרען פאר אימיגראנטען אין קענערע. ווי אזוי דער וויכטיגער תבואה עקספורטיאנדזש ארבייט. פאָרד מאכט גוטע געשעפטען אין קענערע.

פון אריה פאָש.

עס איז אויסגערעכענט געוואָרען, אז נים אבטענדיג אויף דעם וואס דער פריז אויף תבואה איז געפאלען, וועט דאָך מערב קענערע האבען דאס יאהר איבער א ביליאָן דאָלאר.

אין קענערע פאַרנעהמט מען זיך יעצט אזוי שטארק מיט דער תבואה פראַ־גע בלויז דערפאר וואס דאס איז דער אמת'ער פולס פון קענערער געשעפטס־וועלט, איז אלעס געראטען אין מערב קע־נערע, דער פריז אויף תבואה א גוטער און די נערעטעניש א גרויסע דאן איז קענערע באַרזאָרגט מיט א גוטען יאהר, און אויב אַרסעהרט איז דאָך פאַרשטענדליך, דער־פאר איז די גאנצע פינאנציעלע וועלט אין דער יעצטיגער צייט פון יאהר אזוי שטארק פאראינטערעסירט מיט מערב קענערע.

ווי מיר האבען אנגעוויזען אין אונ־זער אַרטיקעל לעצטע וואָך, איז דער פריז אויף תבואה אין קענערע געפאלען צוליעב דער אומזיסטער מורא פאר רוסלאנד, און טראצדעם וואס מען האט זיך ארומגע־עהן אז עס איז באמת געווען אן אומזיס־טע מורא דאָך איז דער פריז צוריק נים געשטיגען, פונדעסטוועגען איז אין מערב קענערע די שטימונג זעהר א געהויבענע.

עס איז שוין יעצט זיכער אז די פעל־דער האבען דאס יאהר אריינגעגעבען ארום 400 מיליאָן בושעל תבואה. און צוזאמען מיט דער אינדוסטריע וועלען די פרייזי פראָוויזענען האבען איבער א כ־ליאָן דאָלאר אויסצוגעבען דאס יאהר.

דער אויסרעכענונג איז געמאכט גע־וואָרען אויף די פאָלגענדע ציפערען:

פון אמעריקאלטור וועט אריינגעמען 725 מיליאָן דאָלאר. פון דער אינדוסטריע 200 מיליאָן דאָלאר און פון טורעסטען 50 מיליאָן דאָלאר, צוזאמען איז עס 1015 מיליאָן דאָלאר, ארום 150 מיליאָן דאָלאר מעהר ווי לעצטעס יאהר.

עס איז גאר קיין פראגע, אז מערב קענערע קען די דאָזיגע גאנצע סומע נים האלטען ביי זיך. זי וועט זיך מוזען וועג־ענדיג אדער נים, טיילען מיט מזרח קע־נערע, און פאָלגליך איז די פינאנציעלע וועלט זעהר שטארק צופריעדען פון דעם, עס ערוואַרטעט קענערע א זעהר גוטער געשעפטס יאהר.

אין דערט מען שוין וועגען דער־תבואה אין קענערע וועט זיין אינטערע־סאנט צו דערצעהלען ווי אזוי דער תבואה טעסטשיינדזש אין וויניפעג ארבייט.

ווינניפעג איז דער צענטער דורך וועלכ־בען די גאנצע תבואה פון מערב קענערע נעהט דורך. זי איז די פאַרמיטלערין צווי־שען דעם פאַרמער און דעם קויפער אפילו פאר פאַרמער פול.

דער עקסטשיינדזש איז געגרינדעט געוואָרען אין 1891 מיט 10 מיטגליעדער־ וועלכע האבען געצאָהלט 15 דאָלאר אייג־טריטס יעלט.

יעצט פאַרמאָגט דער עקסטשיינדזש 300 מיטגליעדער און א מיטגליעדער־שאפט איז ווערט איבער פינף טויזענט דאָלאר.

דער עקסטשיינדזש האט אויפגע־שטעלט א געבידע וועלכע האט געקאָסט צוויי מיליאָן דאָלאר, און באשעפטיגט א סטעף פון פופצעהן הונדערט מענשען. ער איז דער פאָלשטענדיגער פאַרמיטלער פון קענערע מיט דער אייסערער וועלט, ער זאָגט אז גיט אַרום קטאטיסיקס, און אז פאַרבונדען מיט די גרעסטע מארקעטס פון דער וועלט.

אפענע טיהרען פאר אימיגראציע

ווייל עס איז יעצט פונקט אין דער צייט פון די פעדעראלע וואהלען, האבען פיעלע גרויסע פינאנסירען אנגעהויבען אריינצוזאגען מיינונגען וועגען וויכטיגע פראגען פון לאנד.

אזוי למשל שרייבט י. וו. טייסאָן דער רעדאקטאר פון דער פינאנסיעלע פאָסט וועגען דעם קענעדער מאריש, טראנ־ספארטאציע און אימיגראציע. און וועגען דער לעצטער פראגע זאָגט ער אט וואס:

עס איז אן אומבעשטרייטבארער פאקט אז דיא ציקונפט פון קענערעס ענט־וויקלונג ליגט אין דעם צו באקומען וואס מעהר מענשען מאטעריאל פארן לאנד.

עס איז אויך א גוט באוואוסטער פאקט אז נים זעגן די אימיגראַ־ציאנס געזעצען פון קענערע צו שטרענג, נאר זיי ווערען אויך אזוי דורכגעפיהרט אז אפילו די וועלכע קענען נאכקומען די דאָזיגע געזעצען מאכט מען שווערינקייטען אריינצוקומען אין לאנד.

קענערע דארף האבען אימיגראציאנס געזעצען וועלכע זאָלען „אלע דיא מיינען אז לעבען, קענען אריינ־קומען אין לאנד", און אז זיי וועלען שוין זיין דא, וועלען זיי געפינען וואס צו טון, און וועלען ווערען גוטע קענערער בירגער.

טייסאָן ווייזט דערביי אָן, אז קענע־רע קען נאָך הייגט צו טאג אריינגעהמען יעצטגעליגע טויזענטער אימיגראנטען פון אלע וועלט טיילען, וועלכע וועלען נים מא־כען קיין עפעקט אויף דער אינדוסטריע, שוין אָפענערעט אויב דאס וועלען זיין אזעלכע אימיגראנטען וועלכע זאָלען באַ־זעצען דאס ליידיגע לאנד אין קענערע.

כמעט אין דעם זעלבען זין האט אויס־ענערייקט זיין מיינונג האָנ. ה. גרינפיעלד, דער פאַרמער פון אלבערטא.

פאָרד מאכט גוטע געשעפטען

פאר'ן יאהר וועלכער האט זיך גע־ענדיגט מיט דעם 31-טען יולי פון דאס יאהר האט די פאָרד מאָטאָר קאָ. פון קע־נערע אריינגעגעבען 70,816 אויטאָמאָ־ביל'ען און 4,543 טרעקטאָרס, מעלדעט אן אפיציעלער באריכט פון דער פירמע.

דער פאָרד פלענט אין קענערע. האט נעמאכט א ריינען פראפיט פון איבער 6 מיליאָן דאָלאר דאס איז מיט ארום 2 מיליאָן מעהר איידער מיט א יאהר פריי הער.

ט. א. ראסעל ערזעהלט אלס פרעזידענט

מיר. ט. א. ראסעל פון דער ראסעל מאָטאָר קאר מאַנופאַקטעריי איז אויף א דיר־עקטאָראן פאַרזאָמלונג ערזעהלט געווא־רען אלס דער פרעזידענט פון דער קאָמפאַ־ניע אויפ'ן פלאן פון פארשטארבענעם א דירעקטאר פון דער ריטיש אמעריק־קאן אויל קאָמפאַניע אויפ'ן פלאן פון פ'ם פארשטארבענעם סער אנגוס טוס נענטאן.

עלען איז פארבונדען מיט פיעלע גרויסע פירמען, ווי די האדסאן בעי קאָ, מיט דער ווינניפעג עלעקטריק קאָ. און איז אפיציעל פאַרעענטליכט דער פינאנץ דע־פארטמענט פון דער „קענדיען באנק אף קאמערץ".

די ווילאָם דייוויס באנדס.

דער זשורנאל „אינקאָם באיער" שרייבט וועגען די ווילאָם דייוויס באנדס וועלכע זענען 6 פראָצענט ערשטע מאר־געדזש באנדס, ביז 1942, אז דאס זענען פון די בעסטע באנדס אויפ'ן קענערער געלט מארק היינט צו טאג.

די פירמע ווילאָם דייוויס קאָ. איז עטאבלירט געוואָרען מיט 71 יאהר צוריק און איז די גרעסטע אויף איהר געביט אין דער נאנצער ענגלישער אימפעריע. און די פיערטע גרעסטע אין די פאראייניגטע שטאאטען.

פאר יעדע טויזענט דאָלאר שערס איז דא פיער טויזענט דאָלאר פאַרמעגען.

די פראָפיטען פון דער פירמע וועל־כע פארקויפט פארשיעדענע פליישיג זע־נען זעהר גרויס אין פאַרגלייך מיט די דיווידענטען וועלכע זי האט געראַרפט אויסצאָהלען 141 טויזענט דאָ־לאר, אזוי אז דער אינוועסטמענט אין דער אָמפאניע ווערט באטראכט פאר אן אור־סערגעוועהנליך גוטען.

באנק הייזער טוען גוטע געשעפטען.

די קענעדער באנק הייזער האבען אין די לעצטע צוויי חדשים, דאס הייסט אור־נוסט און סעפטעמבער געהאט זעהר גו־טע הרשים. די דעפאזיטס האבען זיך פאר־גרעסערט מיט איבער 20 מיליאָן דאָלאר. די ביזנעס אקאונטס האבען זיך פארגרע־סערט מיט 6 מיליאָן דאָלאר און די סיי־ווינגס מיט 14 מיליאָן דאָלאר, אזוי האט מיט דער ווינניפעג עלעקטריק קאָ. אן איז אפיציעל פאַרעענטליכט דער פינאנץ דע־פארטמענט אין אטאווא.

ארבייטער מיידעל'ס ערפאהרונג

לעזען ווי אזוי זי האט געפונען הילף אין לידיא ע. פינקהעם'ס וועד דזשעטיבעל קאמפאנד.

ערנפריאר, אנטעריא. — „איך מוז שרייבען אזוי אייך דערצעהלען מיין דער־פאהרונג מיט אייער מערציען. איך האב נעארבייט אין דער פעקטאָרי דריי יאהר, און איך בין אזוי שטארק אָפּגעשוואכט געוואָרען, אז איך פלעג חלש'ן און איך פלעג זיין אינדערהיים אמוויינינגסטען אין טאג א וואך. איך בין באַאנדערלעך געוואָרען פון די דאקטוירים פאר אנע־מיא; אבער עס האט מיר וואַרשיינליך קיין שום גוטעס נעטאן. מ'האט מיר גע־הייסען צו אפהיטן זיך, אבער איך בין נים געווען אומשטאנד דאס צו טאן, און בין געווען אלץ ערגער. איך בין גע־טראבעלט געוואָרען מיינסטענטייל מיט מיינע „עפיראָדען". ס'פלעגט מאנכמאל אויעף דריי חדשים, און ווען ס'איז מאל אויעף דריי חדשים, האט עס אנגעהאלטען ארום צוויי וואכען, און איך פלעג אזוי שטארק פיהלען א ווייהטאג אין זייט, אז איך האב עס קוים נעקאנט אריבערטראגען. איך בין אינגאנצען אלט 19 יאהר און איך וועג איצט 118 פונט, און איידער ב'האב איינגענומען די וועדזשעטיבעל קאמפאנד האב איך אינגאנצען געוואוי־גען 108 פונט. איך בין געווען פראגע צוויי יאהר, און מאנכע פון מיינע פריינ־דינען האבען מיר דערצעהלט וועגען לי־דיא ע. פינקהעם'ס וועדזשעטיבעל קאמ־פאנד, און איך האב איינגענומען א באטעל דערפון. האב איך געפיהלט אז ערגערונג. מיין מוטער פלעגט עס נעה־מען פאר אן אנדער פראנקהייט, און זי האט עס געפונען אלס זעהר צופרידענ־שטעלענד. איך בין ווייליג צו דערצעהלען פרייליך וועגען דער מעדיצין אז איך עסן אויף די בריעף, וואס פרעגען אז וועגען דעם.״ — מיס הייזעל בערדט, באקס 700, ערנפריאר, אנטעריא.

א טאג פון יעדע וואך זעהט מען זיך מיט'ן „פעי־ענוואלאפ". אויב איהר לייד־דען מיט אירענד־וועלכער קראנקהייט, וואס וועדט דערקענען דורך א שוואכען צושטאנד, איינגעמאטערטע פיהלונגען, שמערצען און אומרעגעלמעסיגקייטען — זאָל ליידיא ע. פינקהעם'ס וועדזשעטיב־כעל קאמפאונד אייך העלפען.

— נעווען שווער זיך צוצוגעוואוינען צו ארבייטען פון אנפאנג?

— שווער? ענטפערען אייניגע מיט אמאָל — עס האט געבראכען רוף אין לענד, מען האט זיך צו קיין אבר נים געקענט צורוהרען.

— און איצט?

— איצט האט מען זיך שוין צוגע־וואוינט.

און א צווייטע באמערקט פון דער זייט מיט א זיפץ:

עס וואָלט נאר געווען וואָס צו עסען, ברויט צו זאט. ביז'ן אראפנעהמען פון די פעלדער איז נאך א היבשע ווייל.

די אידישע פרויען ארבייטער גערנער אין פעלד אייערער אין „קיר". די קיך, מיישטיינס געזאָגט, איז אן אויזען אויפ־געשטעלט אין סטעפ, וואו אין בעסטען פאל, ווערט נאר געבאקען ברויט, און דאס ווערט אויך געטאן, נאר קאָלעקטיוו, אלע בשותפות. מיט קיין אנדערע מאכלים וואוילטאגט מען זיך נים, סיידען ערב שבת אדער יום טוב. אבער דאן הערט שוין אויף דער „קאלעקטיוויזים" די קאָ־לאָניסטען, אזוי ווי אלע אידען האלטען, אז מיט א אידען איז נאר גוט קוגעל צו עסען אין אויך נים טון אין טעלער"! די ווייבער פון אידישע קאָלאָניסטען געהען נאך ווייטער אין האלטען אז א קוגעל איז אויף בעסער, אז מען מאכט איהם אליין פאר זיך.

אזוי האָב איך אין דער נייער קאָלאָ־ניע „בית לחם" באמערקט, דאס טראין דעם וואס אין דער הויז, וואו אלע וואוי־נען צוזאמען, וואס איז אגב פארבליבען אין בעסטער ארדנונג פון דעם פריהער־דיגען נוטסבאיצער, האט זיך געפונען א זעהר גוטער „אויסלענדישער" אויוועז, איז ער אבער געשטאנען א קאלטער, א ליידיגער, און אין הויף וועגען געשטאנען א גאנצע רייהע ליימענע אויוועלאך, כמעט אזוי פיעל אין צאָהל וויפיעל געזינדע עס געפינען זיך אין דער קאָלאָניע.

אגב אורחא, דיזעלבע קאָלאָניע „בית לחם" איז א געווזענער רייבער און גוט בעאָבאכטע זינגערין פון קיעוו. איך האָב געהאט מיט זיי א קורצען שמועס, נים הערט צו ש. שאפירא, איינער פון די וועלעגדיג זיי אפרייסען פון דער אר־בייט:

— ווי ארבייט זיך עס? פרעג איך.

— מוט, א דאנק פארן נאכפרעגען.

— איהר זענט שוין לאנג דא?

— פיער חדשים.

„אפשר וועט עס אמאָל צוגיין קו־מען" . . .

בכלל ווערט די אידישע פרוי ארייג־געצוגען אין דעם נייעם לעבען שנעלער ווי מען האט עס געקאָנט ערוואַרטען דאס רוב פרויען פון די נייע אידישע קאָ־לאָניסטען זענען פון פריהער אויף געווען הערעפאשניצעס, האבען פריהער אויף געשלעפט דעם יאָך פון חיונה און פון דער הויזווירטשאפט. פאר שווערער ארבייט האבען זיי קיין מורא נים, זענען געוואוינט געווען צו דעם פלייבען נאך בעסער ווי פיעלע פון די נייע מענער קאָלאָ־ניסטען, א גרויסער טייל פון וועלכע האט זיך מיט פיזישער ארבייט קיין מאָל נים באשעפטיגט. אבער אויף די הויז באלע־באסטעס, פונקט אזוי ווי די מיידלאך אר־בייטער, סטודענטקעס, סאוויעטישע אנ־געשטעלטע, פראָפעסיאָנאלסטקעס א. א. ווייטער, האבען זיך שוין צוגעפאסט צום נייעם לעבען. צו דער שווערער מיה און ארבייטען אויף די פעלדער אזוי גוט ווי די נעבויערענע פויערטעס, אויב נים נאָך בעסער, ווארום אויסער כח — לייגנס א איד צו קאָפּ . . .

אין דער קאָלאָניע „פאָביראָ" (זיג) אין קרים, האָב איך געטראפען א גרופע אידישע פרויען און מיידלאך ארבייטענ־דיג אין פעלד (האבען נעפעלעט, ד. ה. אויפגעהויבען דעם אויבערשטען שאלעבען פון דער ערד, וועלכער ווערט נאכדעם ווי דער רעגען מאכט זיך ערד ווייך און שי־טער און די זון פארטריקענט עס נאכדעם און מאכט א שאלאכע) אלע אין ווייסען אָנזעטאן, און צווישען זיי איז געווען א „לחם" איז א געווזענער רייבער און גוט בעאָבאכטע זינגערין פון קיעוו. איך האָב געהאט מיט זיי א קורצען שמועס, נים הערט צו ש. שאפירא, איינער פון די וועלעגדיג זיי אפרייסען פון דער אר־בייט:

— ווי ארבייטן זיך עס? פרעג איך.

— מוט, א דאנק פארן נאכפרעגען.

— איהר זענט שוין לאנג דא?

— פיער חדשים.

(פארזעצונג אויף פייז זש 5)

THE DOMINION BANK
Established 1871
די דאָמיניאָן באנק געגרינדעט 1871 האבענדיג דירעקטע פארבינדונגען מיט אייראָפּע, שיקען דורך אלע זייערע אפטיילונגען אין קענעדע
אמעריקאנער קעש דאלארס
דורך דרעפט, מאָנ אָרדער און קייבעל, רעכענענדיג א קליינעם פּראָצענט פאר דעם איבערשיקען. שנעלע און פינקטליכע באהאנדלונג פארזיכערט
אין אלע לענדער
ספעציעל רוסלאנד, פוילען, גאליציען, ליטא, עסטרייך, דייטשלאנד, טשעכאָ־סלאָוואקיע, יוגאָ־סלאָוואקיע. די רעסיטס פון די ערהאלטענע נעלדער שיקען מיר אייך גלייך. ווען ערהאלטען. ס'איז ביי אונז אנגענע־מען צו מאכען אלע סאָרטען באנקירסקע געשעפטען מיט אייך.
די באנק צאהלט פּראָצענט־שפּאָרט
ביי אונז אייערע נעלדער

ווי פאסט זיך אריין די אידישע פרוי אין דעם לעבען פון די נייע קאלאניעס :: :: פון ש. קאלדאָווסקי

געקומען אויף „דאטשע" — אין ווייסע קליידער און ווייסע פאנטאפעלאך. מאנכע פון זיי האבען אפילו געבראכט מיט זיך זייערע „טרוימאס" (אזעלכע גרויסע שפּיגלען, וואס פלעגען זיך געפינען דאס רוב אין באלעבאטישע אידישע הייזער) צו דער נייער אויך־דרעהונג? ווי לעבט זי זיך צוזאמען מיט איהרע שכנות, מיט וועלכע עס קומט איהר אויס צו וואוינען אין איין צימער, אין איין נעצעלט, פאבען אין איין טאפ און עסען פון איין שיסעל?

דאס זענען פראגען פון א ריין מענש־ליכען שטאנדפונקט, וואס האבען מיך אינטערעסירט און אויף וועלכע איך האב באשלאסען צו באקומען אן ענטפער ארומ־פארהענדיג איבער די נייע אידישע ישובים אין אויס־אינע אין קרים.

ווי באקאנט, איז דאס לעבען פון דעם רוסישען פויער זעהר ווייט הינטער־שטעגיג. פון דעם לעבען פון דער דארפ־שער באפעלקערונג אין די איבערגיג טייל־לען פון אייראָפּא. זיין לעבענס־מצב, דער מצב פון רוסישען פויער, שטעהט נאך אלץ אויף א זעהר נידעריגער שטופע; זיינע לעבענס באדערפענישען אין עסען, קליי־דונג קולטור ענינים און אזוי ווייטער, זע־נען זעהר און זעהר באשעדענקט. די גאנצע הויז געזינד, פון קליין ביז גרויס, מיזען ארבייטען. אפילו די קלענערע קינדער, 3-4 יאהר אלט, אויב זיי זענען נאך נים אומשטאנד צו טאן שווערע ארבייטען, זע־נען זיי פאסטוכער, ליגען טאג און נאכט מיט דער סטאדע אין פעלד, מיטנעהמענ־דיג זיך נאר א שווארטן, טרוקען ברויט. די פרוי, די פויערטע, איז נאך אלץ די ווירי־טין פון דער באלעבאטישקייט און די שקלאפין פון מאן. אויסער האבען אין הארעווען קינדער, קאבען, באקען ברויט, שלעפען וואסער פון ברונים און וואשען, זאלטען די שטיבעל אין ארדנונג, ארומ־שמירען עס מיט ליים באציטענס, פאלבען פאר חגא, וועבען לייוועגס פאר קליידער פאר דער הויזענזינד און אנדערע אועלכע ארבייטען, מיט זי נאך פארברענגען די מעהרסטע צייט פון יאהר ארבייטענדיג אין פעלד, אין גארטען. דער גארטען איז במעט אינגאנצען אין די הענט פון דער פויערטע מיט די קינדער. אין בעסטען פאל אפערט נאר אויף דער פויער דעם גארטען אין פריהלינג. וואס איז שייך דזיען, יעטען, פעלען, איבערזייען, באוואַ־סערען, אויפגראבען און אזוי ווייטער, דאס אלעס ווערט געטאן פון דער פרוי.

ווי לעבט די אידישע „פויערטע" אין פאַרגלייך מיט דער נייט אידישער?

פאר מיין אויספאהרען איבער די אידישע קאָלאָניעס און ישובים האב איך געהאט א געשפּרעך וועגען דער פראגע מיט א באוואוסטען אגראנאם, וועלכער איז ערשט געהאט צוריקגעקומען פון א רייזע איבער די קאָלאָניעס. דיעזער אגראַ־נאם איז א איד א „קיבעצער", אועלכער וואס זעהט אין אלעס די קאמישע, די לעכערליכע זייט. ער האט מיר ער־קלערהרט, אז צווישען די אידישע פרויען האט ער אין די נייע אידישע ישובים גע־זעהען א סך „דאטשניקעס", פרויען וואס זענען געקומען מיט זייערע מענער אויף זייערע חלקים עדר אזוי ווי זיי וואָלטען פרעזידענט אויף דאָלאר פון אמעריקאלטור און אינדוסטריע מזרח קענערע וועט דאַרפען פאַרארבייטירען. פינאנציעלע וועלט שטרעבט צו אָפענע טיהרען פאר אימיגראנטען אין קענערע. ווי אזוי דער וויכטיגער תבואה עקספורטיאנדזש ארבייט. פאָרד מאכט גוטע געשעפטען אין קענערע.

פון אריה פאָש.

עס איז אויסגערעכענט געוואָרען, אז נים אבטענדיג אויף דעם וואס דער פריז אויף תבואה איז געפאלען, וועט דאָך מערב קענערע האבען דאס יאהר איבער א ביליאָן דאָלאר.

אין קענערע פאַרנעהמט מען זיך יעצט אזוי שטארק מיט דער תבואה פראַ־גע בלויז דערפאר וואס דאס איז דער אמת'ער פולס פון קענערער געשעפטס־וועלט, איז אלעס געראטען אין מערב קע־נערע, דער פריז אויף תבואה א גוטער און די נערעטעניש א גרויסע דאן איז קענערע באַרזאָרגט מיט א גוטען יאהר, און אויב אַרסעהרט איז דאָך פאַרשטענדליך, דער־פאר איז די גאנצע פינאנציעלע וועלט אין דער יעצטיגער צייט פון יאהר אזוי שטארק פאראינטערעסירט מיט מערב קענערע.

ווי מיר האבען אנגעוויזען אין אונ־זער אַרטיקעל לעצטע וואָך, איז דער פריז אויף תבואה אין קענערע געפאלען צוליעב דער אומזיסטער מורא פאר רוסלאנד, און טראצדעם וואס מען האט זיך ארומגע־עהן אז עס איז באמת געווען אן אומזיס־טע מורא דאָך איז דער פריז צוריק נים געשטיגען, פונדעסטוועגען איז אין מערב קענערע די שטימונג זעהר א געהויבענע.

עס איז שוין יעצט זיכער אז די פעל־דער האבען דאס יאהר אריינגעגעבען ארום 400 מיליאָן בושעל תבואה. און צוזאמען מיט דער אינדוסטריע וועלען די פריזי פראָוויזענען האבען איבער א כ־ליאָן דאָלאר אויסצוגעבען דאס יאהר.

דער אויסרעכענונג איז געמאכט גע־וואָרען אויף די פאָלגענדע ציפערען:

פון אמעריקאלטור וועט אריינגעהמען 725 מיליאָן דאָלאר. פון דער אינדוסטריע 200 מיליאָן דאָלאר און פון טורעסטען 50 מיליאָן דאָלאר, צוזאמען איז עס 1015 מיליאָן דאָלאר, ארום 150 מיליאָן דאָלאר מעהר ווי לעצטעס יאהר.

עס איז גאר קיין פראגע, אז מערב קענערע קען די דאָזיגע גאנצע סומע נים האלטען ביי זיך. זי וועט זיך מוזען וועג־ענדיג אדער נים, טיילען מיט מזרח קע־נערע, און פאָלגליך איז די פינאנציעלע וועלט זעהר שטארק צופריעדען פון דעם, עס ערוואַרטעט קענערע א זעהר גוטער געשעפטס יאהר.

אין דערט מען שוין וועגען דער־תבואה אין קענערע וועט זיין אינטערע־סאנט צו דערצעהלען ווי אזוי דער תבואה טעסטשיינדזש אין וויניפעג ארבייט.

ווינניפעג איז דער צענטער דורך וועל־כען די גאנצע תבואה פון מערב קענערע נעהט דורך. זי איז די פאַרמיטלערין צווי־שען דעם פאַרמער און דעם קויפער אפילו פאר פאַרמער פול.

דער עקסטשיינדזש איז געגרינדעט געוואָרען אין 1891 מיט 10 מיטגליעדער־ וועלכע האבען געצאָהלט 15 דאָלאר אייג־טריטס יעלט.

יעצט פאַרמאָגט דער עקסטשיינדזש 300 מיטגליעדער און א מיטגליעדער־שאפט איז ווערט איבער פינף טויזענט דאָלאר.

דער עקסטשיינדזש האט אויפגע־שטעלט א געבידע וועלכע האט געקאָסט צוויי מיליאָן דאָלאר, און באשעפטיגט א סטעף פון פופצעהן הונדערט מענשען. ער איז דער פאָלשטענדיגער פאַרמיטלער פון קענערע מיט דער אייסערער וועלט, ער גיט אַרום קטאטיסיקס, און אז פאַרבונדען מיט די גרעסטע מארקעטס פון דער וועלט.

אפענע טיהרען פאר אימיגראציע

ווייל עס איז יעצט פונקט אין דער צייט פון די פעדעראלע וואהלען, האבען פיעלע גרויסע פינאנסירען אנגעהויבען אריינצוזאגען מיינונגען וועגען וויכטיגע פראגען פון לאנד.

אזוי למשל שרייבט י. וו. טייסאָן דער רעדאקטאר פון דער פינאנסיעלע פאָסט וועגען דעם קענעדער מאריש, טראנ־ספארטאציע און אימיגראציע. און וועגען דער לעצטער פראגע זאָגט ער אט וואס:

עס איז אן אומבעשטרייטבארער פאקט אז די ציקונפט פון קענערעס ענט־וויקלונג ליגט אין דעם צו באקומען וואס מעהר מענשען מאטעריאל פארן לאנד.

עס איז אויך א גוט באוואוסטער פאקט אז נים זעגן די אימיגראַ־ציאנס געזעצען פון קענערע צו שטרענג, נאר זיי ווערען אויך אזוי דורכגעפיהרט אז אפילו די וועלכע קענען נאכקומען די דאָזיגע געזעצען מאכט מען שווערינקייטען אריינצוקומען אין לאנד.

קענערע דארף האבען אימיגראציאנס געזעצען וועלכע זאָלען „אלע דיא מיינען אז לעבען, קענען אריינ־קומען אין לאנד", און אז זיי וועלען שוין זיין דא, וועלען זיי געפינען וואס צו טון, און וועלען ווערען גוטע קענערער בירגער.

ווייל עס איז יעצט פונקט אין דער צייט פון די פעדעראלע וואהלען, האבען פיעלע גרויסע פינאנסירען אנגעהויבען אריינצוזאגען מיינונגען וועגען וויכטיגע פראגען פון לאנד.

אזוי למשל שרייבט י. וו. טייסאָן דער רעדאקטאר פון דער פינאנסיעלע פאָסט וועגען דעם קענעדער מארי